

MYŚLISTWO

Kompendium wiedzy łowieckiej

Bruno Hespeler

SPIS TREŚCI

Od Autora 6

SSAKI ŁOWNE 7

Gromada: Ssaki – cechy podstawowe 8 • Środowisko życia ssaków 10 • Układ kostny 12 • Narządy wewnętrzne 13 • Czaszka 14 • Układ krążenia 16 • Układ trawienny 17 • Kształty i składniki odchodów 19 • Tropy 20 • Suknia 22 • Gruczoły zapachowe 22 • Porozę i rogi 23 • Kto nosi rogi 25 • Ruja, ciąża, narodziny u zwierząt kopytnych 26 • Zachowanie zwierząt kopytnych podczas rui 27 • Młodzież zwierząt kopytnych 28 • Które zwierzęta kopytne tworzą stada? 28 • Co chronią które parzystokopytne? 29 • Jak młode parzystokopytnych przybývają na świat, jak żyją? 29 • Ruja, ciąża i okresy karmienia pozostałych ssaków 30 • Od mleka do stałego pożywienia 32 • Cechy wieku u ssaków 33 • Zachowania społeczne drobnych ssaków 35 • Młode przy i po urodzeniu 38 • Gatunki mieszkające w budowlach ziemnych 40 • Kto zimą śpi, kto zapada tylko w letarg zimowy? 41 • Jak ssaki reagują na niebezpieczeństwo 42

PTAKI ŁOWNE 43

Gromada: Ptaki – podstawowe cechy 44 • Środowisko życia ptaków 49 • Anatomiczne odrębności ptaków 49 • Ogólne cechy ptaków 50 • Budowa skrzydła ptaków 51 • Rodzaj i znaczenie upierzenia 51 • Kiedy ptaki się pierzą? 52 • Formy dzioba – pożywienie – sposoby polowania 53 • Pobieranie i trawienie pożywienia 54 • Odchody ptaków – cechy podstawowe 55 • Skąd biorą się wypłuki? 55 • Wypłuki ptaków 56 • Stopy i tropy 56 • Łączenie w pary – wysiadywanie – prowadzenie piskląt – zachowania 57 • Toki grupowe/toki indywidualne 59 • Stale pary – pary sezonowe – poligamia 59 • Kto, gdzie i jak buduje gniazdo? 60 • Kto gniazduje w koloniach? 61 • Jaja znajdowane na łąkach 62 • Jaja znajdowane we wronich gniazdach lub pod nimi (skorupki) 62 • Jaja znajdowane w zbiornikach wodnych i w ich pobliżu 63 • Jaja znajdowane w lesie na ziemi 63 • Jaja znajdowane w pieleszach nadrzewnych 64 • Kto wysiaduje jaja? 65 • Jak pisklęta przychodzą na świat? 65 • Kto jest zagniazdownikiem, a kto gniazdownikiem? 65 • Kto prowadzi pisklęta? 66 • Cechy charakterystyczne ptaków drapieżnych 67 • Cechy rozpoznawcze ptaków drapieżnych 68 • Cechy rozpoznawcze ptaków wodnych 70 • Rozpoznanie ptaków wodnych po sylwetce 71 • Dzioby i nogi – narzędzia ptaków 72 • Cechy rozpoznawcze ptaków wodnych • Wskazówki rozpoznania wieku ptaków 74

ROLNICTWO 75

Różnorodność skal 76 • Warstwy (poziomy) gleby 76 • Określanie typów gruntów 76 • Podział mineralnych składników gruntu ze względu na wielkość ziaren 77 • Najważniejsze rodzaje gruntów 78 • Czynniki pH 79 – kwaśne czy zasadowe 79 • Czynniki wzrostu roślin 79 • Zastosowanie najważniejszych maszyn rolniczych 80 • Wskazówki do określania roślin 81 • Kształt blaszki liściowej 81 • Kraweźdź blaszki liściowej 81 • Ulistnienie 81 • Plony upraw polnych 82 • Odróżnianie gatunków zbóż 84 • Najważniejsze trawy według kształtu kwiatostanów 84

GOSPODARKA LEŚNA 85

Co to jest gospodarka leśna? 86 • Powierzchnie leśne w Niemczech według landów i właścicieli 87 • Zalesienia krajów europejskich 87 • Ważne gospodarczo gatunki drzew 88 • Wymagania najważniejszych rodzimych drzew leśnych 89 • Typy systemów korzeniowych 90 • Liście i igły 91 • Struktura lasu 93 • Pozyccie drzew w drzewostanie 94 • Anatomia pnia drzewa 94 • Najważniejsze drzewostany podrzędne 95 • Użytkowanie i odmladzanie lasu 96 • Najważniejsze przyczyny szkód leśnych 98 • Szczególnie szkodliwe owady 100

SZKODY ŁOWIECKIE 101

Szkody wyrządzane przez zwierzęta w lesie i drzewom na polach 102 • Inne szkody wyrządzane w lesie 102 • Jakie szkody muszą być rekompensowane? 102 • Likwidacja szkód łowieckich 104 • Jakie urządzenia chroniące przed szkodami łowieckimi uznawane są w Niemczech za wystarczające? 105 • Kto odpowiada za szkody łowieckie w Polsce? 106 • Ważniejsze szkody łowieckie w uprawach rolnych 107 • Schemat budowy płotu elektrycznego 108

ZADBANY OBWÓD ŁOWIECKI 109

Możliwości rolniczego kształtowania obwodu 110 • Najważniejsze rośliny na poletka żerowe 112 • Rośliny karmowe do siewu na poletkach uprawnych 114 • Kalendarz obsługi poletek 115 • Żywopłaty – tworzenie, opieka, dbałość 116 • Drzewa i krzewy do ochrony biotopu i kształtowania krajobrazu 118 • Najważniejsze krzewy jagodowe 120 • Wody stojące – tworzenie, utrzymanie i pielęgnacja 121 • Strumienie miłe zwierzętom 122 • Rowy polne jako linie przewodnie i obszary życia 122 • Współczesne sposoby wspomaganie dzikich cząstek (krzyżówek) 124 • Współczesne sposoby wspomaganie kuropatw 124 • Współczesne sposoby wspomaganie bażantów 125 • Racjonalizacja w rolnictwie oznacza... koniec dla wielu gatunków zwierząt i roślin 126 • Pasma wzdłuż skrajów pól źródeł naturalnej paszy 127 • Współczesne sposoby wspomaganie saren 128 • Urządzenia karmowe 129 • Materiały karmowe i nęcące 131 • Lizawki – za i przeciw 132

ŁOWIECKA RZECZYWISTOŚĆ 133

Podstawy odpowiedzialnego łowiectwa 134 • Sens polowania na dzikie zwierzęta 134 • Co to jest strategia łowiecka? 134 • Co to jest technika myśliwska? 134 • Co to są polowania pędzone? 135 • Jak zachowuje się zwierzęta podczas polowań pędzonych? 135 • Którą sztukę odstrzelić – co jest ważne? 136 • Rodzaje polowań (przykłady) 138 • Możliwości polowań z wabikiem 140 • Wabiki 141 • Szczególne rodzaje polowań 142 • Co wpływa na wysokości stanów dzikich zwierząt? 144 • Możliwości prowadzenia ewidencji stanów liczebnych dzikich zwierząt 145 • Ilościowe użytkowanie zwierząt łownych 146 • Pozyskanie: co jest użytkowane? 147 • Trofea myśliwskie 148 • Czym można zanieść? 149 • Możliwości realizacji polowania 149 • Wykładanie karmy 153 • Po co myśliwemu urządzenie łowieckie? 154 • Warunki do spełnienia przed rozpoczęciem budowy urządzeń łowieckich 154 • Urządzenia łowieckie jako pomoc przy polowaniu 154 • Myśliwy z piłą motorową (spalinową) 157

PRZED I PO STRZALE 159

Co myśliwy musi rozważyć przed strzałem? 160 • Dochodzenie/dostrzelenie postrzałka 162 • Zasady prowadzenia poszukiwań 163 • Jak postępować ze strzeloną zwierzęcą 164 • Rozbiór tuszy dzicyzny 166 • Klucz do podziału tuszy zwierzęcy grubej 167 • Tusza jakiej zwierzęcy musi być badana? 168 • Jak można użytkować dzicyzny? 168 • Najważniejsze choroby dzikich zwierząt 169 • Schemat cyklu rozwojowego muchówek (gźów) 172 • Schemat cyklu rozwojowego muchówek (strzykacza sarniego) 172 • Schemat cyklu rozwojowego robaczy pług 173 • Schemat cyklu rozwojowego robaczy żółądka 173 • Schemat cyklu rozwojowego motyli wątrobowej 174

PSY MYŚLIWSKIE 175

Główne rasy psów myśliwskich w popularnych krajach niemieckojęzycznych 176 • Legawce 176 • Angielskie legawce i aportery 180 • Płochacze/posokowce 181 • Gończe 182 • Norowce/lajki 183 • Budowa korpusu psa 185 • Ważniejsze próby i konkursy psów myśliwskich w Polsce 185 • Ocena pracy psów 187 • Przyrządy pomocnicze przy układaniu psa myśliwskiego 188 • Hodowla psów myśliwskich 192 • Ważne terminy w życiu młodego psa myśliwskiego 193 • Choroby psów 194

OCHRONA PRZYRODY 197

Podstawy prawne i formy ochrony przyrody w Polsce 198 • Niektóre gatunki z listy gatunków roślin rosnących dziko objętych ścisłą ochroną gatunkową 199 • Niektóre gatunki z listy gatunków zwierząt objętych ścisłą ochroną na terenie Polski 201 • Polska Czerwona Księga Roślin i Grzybów 202

• Polska Czerwona Księga Zwierząt 203 • Najważniejsze cechy gatunkowe owadów i pająków 205 • Gatunkowe cechy charakterystyczne płazów i gądków 206 • Określanie skrzeku płazów 207 • Cechy szczególne płazów i gądków 207 • Nielowne małe ssaki 210 • Miejsca gniazdowania ptaków śpiewających 212 • Miejsca gniazdowania dzięciołów, sów, ptaków drapieżnych, gołębi 213 • Miejsca gniazdowania nurów, czapli, brodzców, mew 213 • Kto odlatuje – kto zostaje? 216 • Poszukiwacze i użytkownicy padliny 217 • Charakterystyczne cechy gniazdowników 218 • Charakterystyczne cechy zagniazdowników 218

BRONĀ I OPTYKA 219

Myśliwska broń palna 220 • Znaki probiercze Niemieckiej Republiki Federalnej 221 • Układy luf broni myśliwskiej 222 • Kaliber broni śrutowej i kulowej 222 • Kształty osad (kolb) broni myśliwskiej 223 • Stosowane zabezpieczenia w myśliwskiej broni palnej 224 • Jakie typy zamków stosowane są w broni myśliwskiej? 224 • Podstawowe kalibry broni kulowej do polowań w Europie 225 • Naboje/pociski 226 • Średnice i numeracja śrutu 227 • Średnica śrucin – liczba śrucin 227 • Spadek prędkości pocisku śrutowego w funkcji średnicy śrucin 227 • Naboje – czoki – pokrycie 228 • Oś lufy a linia celowania 229 • Strefy niebezpieczne przy strzałach kulowych i śrutowych 230 • Strzelectwo myśliwskie (wg przepisów Polskiego Związku Łowieckiego) 231 • Wielobój (sześciobój) myśliwski 232 • Konkurencja strzelectwa myśliwskiego 233 • Klasy strzeleckie 234 • Tytuły strzelectwa myśliwskiego 234 • Optyka – jaka, kiedy? 235 • Przyrządy celownicze – jakie, kiedy? 237 • Luneta celownicza 237 • Najczęściej stosowane siatki celownicze 238

OBYCZAJE ŁOWIECKIE 239

Złom, ostatni kęs 240 • Ustawianie pokotu 242 • Używane obecnie rodzaje rogów myśliwskich 243 • Najważniejsze sygnały myśliwskie na polowaniach pędzonych 244 • Najważniejsze sygnały myśliwskie przy pokocie 245 • Język łowiecki – części korpusu zwierząt 246 • Myśliwskie określenia w zastosowaniu do zwierzęcy grubej 249 • Myśliwskie określenia w zastosowaniu do ptaków 250 • Ptak łowczy 251

POJĘCIA I ZWROTY, KTÓRYCH ZNAJOMOŚĆ NIE ZASZKODZI NEMRODOWI 252

O AUTORZE 260

OD AUTORA

W ciągu ostatnich dziesięciu lat wcześniejsze wydania tej książki, jeszcze w formie kieszonkowym i w miękkiej okładce, znalazły duże uznanie u myśliwych i osób zainteresowanych polowaniem. To, że niniejsze wydanie ukazuje się w innym formacie i w innej okładce, jest wyjściem naprzeciw wielokrotnym prośbom dużego grona Czytelników.

Obecne wydanie „Myśliwa” zyskało nie tylko na formie, ale przede wszystkim na treści. Zrezygnowano też z zajmującego dużo miejsca w poprzednich wydaniach rozdziału zawierającego przepisy prawne dotyczące posiadania broni i uprawiania łowiectwa, także zresztą zgodnie z życzeniami Czytelników, bowiem życie książki jest znacznie dłuższe niż większości przepisów prawa. Zdarzało się, że przepisy, przytoczone w książce, zmieniały się tuż po jej ukazaniu się na rynku. Skutek – wprowadzanie w błąd Czytelnika, a przynajmniej wprowadzanie niepotrzebnego zamieszania w przekazywaniu ważnych informacji. Dodatkowo dla niemałej grupy naszych Czytelników z niemieckojęzycznej strefy, mieszkających w Austrii, Szwajcarii czy południowym Tyrolu, przepisy dotyczące Niemiec były bezużyteczne. Jeszcze bardziej nieprzydatne są dla Czytelników z innych krajów Europy. Pozostały natomiast w książce opisy zasad dotyczących zapobieganiu wypadkom podczas polowania. Nawet jeśli w miejscu zamieszkania konkretnej osoby przepisy na ten temat będą zupełnie inaczej

sformułowane niż w Niemczech, ogólne zasady i myśliwskie normy dotyczące bezpieczeństwa na polowaniach pozostaną takie same. Miejsce uzyskane dzięki rezygnacji z cytowania przepisów przeznaczono przed wszystkim na opisanie praktycznego, rzeczywistego łowiectwa.

Na ilustracjach pojawiły się kolory. Wykorzystując tę okoliczność, zarówno Autor, jak i Wydawnictwo postarali się o bardziej plastyczne i przejrzyste przedstawienie prezentowanych w nich zagadnień. Jak poprzednio, wiele istotnych dla treści książki informacji „upakowanych” zostało w zamieszczonych fotografiach i rysunkach. Przedstawiono je w sposób możliwie prosty, tak by mogły z nich korzystać także osoby niepolujące, i to bez konieczności zatrudniania tłumacza z fachowego języka myśliwskiego na codzienny. Dotyczy to nie tylko wszystkich sympatyków łowiectwa, ale także osób zatrudnionych „przy łowiectwie”, jak chociażby pracowników księgarń, w których znajdują się książki o tematyce przyrodniczej czy myśliwskiej.

Podstawą wymienionych tu, a także niewymienionych zmian były wskazówki i życzenia Czytelników, za które Autor i Wydawnictwo serdecznie dziękują.

Kaernten, październik 2010

Bruno Hespeler

SSAKI ŁOWNE

Gromada: Ssaki – cechy podstawowe 8 |
Środowisko życia ssaków 10 | Układ kostny 12 |
Narządy wewnętrzne 13 | Czaszka 14 | Układ krążenia 16 |
Układ trawienny 17 | Kształty i składniki odchodów 19 |
Tropy 20 | Suknia 22 | Gruczoły zapachowe 22 | Poroże
i rogi 23 | Kto nosi rogi 25 | Ruja, ciąża, narodziny u zwierząt
kopytnych 26 | Zachowanie zwierząt kopytnych podczas
ruj 27 | Młodzież zwierząt kopytnych 28 | Które zwierzęta
kopytne tworzą stada? 28 | Co chronią które
parzystokopytne? 29 | Jak młode parzystokopytnych
przybywają na świat, jak żyją? 29 | Ruja, ciąża i okresy
karmienia pozostałych ssaków 30 | Od mleka do stałego
pożywienia 32 | Cechy wieku u ssaków 33 | Zachowania
socjalne drobnych ssaków 35 | Młode przy i po urodzeniu 38 |
Gatunki mieszkające w budowlach ziemnych 40 | Kto zimą
śpi, kto zapada tylko w letarg zimowy? 41 | Jak ssaki reagują
na niebezpieczeństwo 42

Jaja znajdowane w zbiornikach wodnych i w ich pobliżu

gęś gęgawa

kaczka krzyżówka

łyśka

chruściel

kszyk

błotniak stawowy

Gęś gęgawa: rozległy wzgórek z materiału roślinnego lub wygrzebany dołek (w suchych miejscach), słabe wyścielenie z puchem; 4–6 owalnych do wrzecionowatych jaj.

Kaczka krzyżówka: gniazdo w dołku wyłożone kawałkami roślin, ale spotykane są gniazda także w najbardziej nieoczekiwanych miejscach; 7–11 eliptycznych do wrzecionowatych jaj.

łyśka: gniazdo w formie wzgórka z martwych części roślin, często obudowane wokół zabezpieczającą rampą; 6–9 (15) wrzecionowatych, lekko błyszczących jaj.

Chruściel: gniazdo wykonane z martwych części roślin, z głębokim wgłębieniem do wysiadywania; 5–11 wrzecionowatych jaj.

Kszyk: gniazdo w niewielkim płaskim dołku, wyłożone trawą; 4, rzadko 3 stożkowate jaja.

Błotniak stawowy: pielesz na ziemi, duży kopiec z gałęzi i trzciny, wyścielany; 4–5 białych, czasami delikatnie zabarwionych jaj.

Jaja znajdowane w lesie na ziemi

głuszec

jarząbek

słonka

Głuszec: gniazdo w płaskim dołku, bardzo oszczędnie wyścielane; 5–8 wrzecionowatych, żółtobrazowych jaj, ze zróżnicowanymi cętkowaniami, żółtymi do czerwobrazowych.

Jarząbek: gniazdo w płaskim dołku, oszczędnie wyścielane świeżymi kawałkami roślin; 6–10 wrzecionowatych jaj.

Słonka: gniazdo w dołku, wyłożone suchym materiałem roślinnym; 4 owalne do stożkowatych jaja (rzadko mniej).

Współczesne sposoby wspomagania bażantów

Podstawy działania: las – łąka – woda, możliwie małe powierzchnie pól.

Solidne i mocne schronienia naturalne: wystarczająca sieć poletek (opracować lub ocenić istniejący podział pól) z żywopłotami, remizami śródpolnymi, strefami starych traw, rowami (schronienie i woda) i innymi możliwościami ukrycia.

Schronienia tymczasowe dodatkowo przez: stworzenie sieci obszarów z możliwością ukrycia w okresie półroczu zimowego (np. łąny słoneczników, kukurydzy, gorczycy), powierzchnie długie i wąskie są lepsze niż krótkie i szerokie.

Pasza i schronienie a gospodarka rolna: międzyplony pojawiające się późnym latem, bez wyraźnego załamania paszowego późną jesienią. W użytkowaniu jest wiele gatunków roślin i ich mieszanek, chętnie pobieranych przez bażanty; wykorzystanie wąskich pasm nieużytków wzdłuż rowów i żywopłotów, które nie podlegają obróbce ani zbiorom; ustalenie wystarczającej liczby szeroko rozrzuconych – w obszarach niezagrażonych obróbką maszynową – miejsc lęgowych.

Zimowe dostarczanie karmy: możliwie wiele rozrzuconych źródeł paszy naturalnej; przejmowanie pasów kukurydzy lub słoneczników przez wynajmowanie na potrzeby łowieckie; dokarmianie przez rozrzucanie ziaren zbóż, także w pobliżu schronień – nie w budkach lub podawanych przez automat (groźba koncentracji czynników chorobowych i nęcenie drapieżników).

Wykorzystanie powierzchni nieużytkowanych rolniczo: właściwy wybór czasów koszenia; obszary ugorów utrzymywane w możliwie różnorodnej strukturze (miedze!); na obszarach zarastanych w sposób naturalny należy dbać o możliwie dużą liczbę gatunków roślin, z przestrzeganiem dwu- lub trzyletnich okresów interwałowych odnowienia roślinnego; strefowe zasiewanie roślinami chętnie pobieranymi przez bażanty i dającymi im schronienie (struktura pionowa).

Podejście do drapieżników: intensywne polowania na lisy.

Negatywy, szkodliwe dla skupisk bażantów: naruszanie miejscowego stada przez dowóz bażantów ze sztucznych hodowli (zmiana zachowań, niewielka przeżywalność, ściąganie drapieżników, przekonanie o możliwości intensyfikacji polowań na bażanty); budki i automaty do dokarmiania bażantów (przenoszenie chorób, nęcenie drapieżników, uszkodzenia i zakłócanie spokoju ptaków przez ludzi).

Płochacze/posokowce

Płochacz niemiecki (wachtelhund)

Wysokość w kłębie 45–54 cm, sierść długa, mocna i zwarta, ubarwienie jednokolorowe ciemnobrązowe, rude w odcieniu lisim lub jelenim lub ze srebrnym nalotem, rzadziej bywa z nalotem czerwonym lub pomarańczowym.

Springer spaniel

Wysokość w kłębie około 51 cm, sierść średniej długości, gęsta i gładka, ubarwienie brązowe z białym lub czarnym, zawsze z białym, także w formie cętek.

Cocker spaniel

Wysokość w kłębie 38–41 cm, sierść długa, gładka, jedwabista, ubarwienie czerwone, czarne, brązowe, sobolowe (wszystkie z nakrapianiem lub bez), czarno-białe, pomarańczowo-białe, brązowo-białe, nalot niebieski, pomarańczowy lub brązowy.

Posokowiec hanowerski (nizinny)

Wysokość w kłębie 48–55 cm, sierść krótka i zwarta, ubarwienie jelenie jasne lub ciemne, z ciemną maską lub bez niej, częściowo cieniowane.

Posokowiec bawarski (górski)

Wysokość w kłębie 47–52 cm, sierść krótka, gładka, ostra, ubarwienie płowe do głębokiego jeleniego brązu, z ciemną maską lub bez niej.

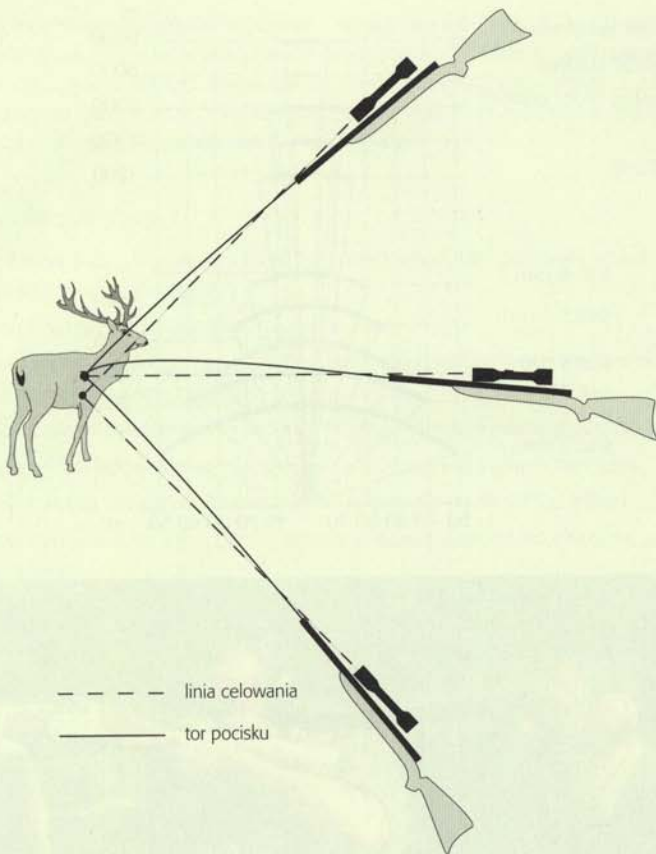

Jamnikoogar

Wysokość w kłębie 34–42 cm, sierść krótka, twarda, mocno przylegająca, ubarwienie jelenie lub czarne z rdzawym podpalaniem. Jamnikoogary uznawane są za trzecią rasę posokowców.

Oś lufy a linia celowania

Siła ciężenia sprawia, że przy strzeleniu innym niż do celu stojącego na tym samym poziomie co strzelec punkt trafienia jest inny, niż wynikałoby to z ustawienia linii celowania. W obu wypadkach – strzału pod górę czy strzału z góry – punkt trafienia będzie leżał wyżej niż punkt celowania.

Dlatego: „Cel wyżej czy niżej – celuj zawsze niżej”. Bardziej rymowana polska (w języku niemieckim rada brzmi bardziej naturalnie) wersja tej sentencji to: strzelasz w dół czy w górę, celuj pod dziurę.

Myślistwo. Kompendium wiedzy łowieckiej to esencja wiedzy łowieckiej, przeznaczona zarówno dla egzaminatorów, jak i dla osób przystępujących do egzaminu myśliwskiego.

✦ Tabele, wykresy, rysunki z dokładnymi opisami, fotografie, krótkie i precyzyjne definicje setek pojęć przydatnych zarówno początkującemu, jak i doświadczonemu myśliwemu.

✦ Łatwe do odnalezienia informacje dotyczące ptaków, ssaków łownych, psów myśliwskich, broni, sposobów rozwiązywania problemów powstałych podczas polowania – ale także współistnienia z naturą, geologii czy składu podszycu leśnego.

Tak podaną pigułkę chętnie przyjmie każdy NEMROD.

Patroni medialni

poluje.pl

Cena 39,99 zł

ISBN 978-83-7758-216-9

9 788377 582169

www.muza.com.pl